

TRETJI ZVEZEK KNJIGE SLOVENIJA NA VOJAŠKEM ZEMLJEVIDU 1763-1787 Jerneja Fridl

Bralcem, ki redno spremljajo izhajanje geografske in druge sorodne literature, verjetno ni treba posebej predstavljati knjige **Slovenija na vojaškem zemljevidu 1763-1787**. Ob izidu njenega prvega in drugega zvezka je bila v 1. in 4. številki Geografskega obzornika iz leta 1996 podana izčrpna predstavitev omenjene knjige. Pred meseci je izšel tretji zvezek od skupno sedmih, ki jih pod vodstvom dr. Vincenca Rajšpa pripravljajo na Zgodovinskem inštitutu ZRC SAZU.

Za vse tiste, ki tako imenovanega jožefinskega vojaškega zemljevida še ne poznajo, naj omenimo le, da je vsak zvezek sestavljen iz dveh delov. V prvem delu so podani opisi mest in okoliške pokrajine v originalnem nemškem jeziku in slovenski prevodi, dopolnjeni s seznamom tedanjih in današnjih topografskih imen. Drugi del zvezka je v bistvu mapa z vložnimi listi vojaškega zemljevida. Zaradi uporabe seženjskega merskega sistema je večina izvirnikov pripravljena v merilu 1 : 28.800. To kartografsko dovršeno delo tedanjih avstrijskih dežel je bilo zaradi državne varnosti več stoletij nedosegljivo širšemu krogu uporabnikov in žal tudi ni vplivalo na kasnejše dosežke na področju kartografije.

Prva dva zvezka prikazujeta območje Slovenije od Bele krajine prek Kočevja in Ljubljane do Snežnika. Tretji, trenutno najboljšežnejši zvezek, pa vsebuje šestindvajset kart jožefinske izmere iz obdobja med letoma 1784 in 1787, dve karti Istre iz leta 1797 ter šest kart Benečije, izdanih leta 1804. Izmero ozemlja nekdanje Beneške republike in izdelavo novih listov so namreč izvedli takoj, ko je to ozemlje pripadlo habsburški monarhiji. Tretji zvezek torej pokriva zahodni del Slovenije od tromeje na severu do solin na jugu, kakor tudi območja onstran naših meja, kjer še zmeraj živijo Slovenci. Tako je zaobsežen večji del Julijskih Alp, Posočje, Banjšice, del Furlanije, Kras, jadranska obala od Devina do Pirana ter manjši predel Istre. Ker so na karti prikazana območja današnje Slovenije, Italije in Hrvaške, se topografska imena pojavljajo v petih jezikih, in sicer v slovenskem, nemškem, italijanskem, hrvaškem in furlanskem. Ta mešanica različnih narečij in jezikov je pomenila zahtevnejšo transliteracijo in prevajanje zemljepisnih imen, ki so zbrana v krajevnem sezna-

mu na koncu knjige. Večjezični indeks dobro dopolnjuje vsebinsko bogate zemljevide, saj olajša iskanje krajev ter voda in nudi celovit pregled nekdanjih in novjših zemljepisnih imen.

Vsi trije zvezki skupaj pokrivajo skoraj polovico slovenskega ozemlja in že zaokrožajo celoto posameznih pokrajin. Zvezki pa niso zanimivi le z zgodovinskega vidika, temveč so primeren vir za številne raziskave o imenoslovju, poselitvi, rabi tal, rastju in podobnem. Izdane faksimile tega doslej nedostopnega vojaškega zemljevida, katerega izvirnike hranijo v kartografski zbirki Vojnega arhiva na Dunaju, so torej pomembna pridobitev za strokovnjake najrazličnejših strok.

Izsek iz okolice Gorice.

ZADNJA STRAN

Izsek iz kartografsko dovršenega jožefinskega zemljevida, ki so ga za vojaške namene izdelovali med letoma 1763 in 1787, prikazuje močvirja Ljubljanskega barja in njegovo hidrografsko omrežje pred več kot dvesto leti, ko Ljubljanica s pritoki še ni bila regulirana.

LAST PAGE

A section of the cartographically detailed Joseph II Map (the Joseph II Land Survey), which was drawn up for the military purposes between 1763 and 1787, encompasses the Ljubljana Marsh with its hydrographic system as it was 200 years ago before the regulation of the Ljubljanica river and its tributaries.